

บทคัดย่อ

ภาคเกษตรกรรมถือเป็นภาคเศรษฐกิจหลักที่สำคัญของประเทศ ซึ่งก่อให้เกิดรายได้ ประชาชาติด้วยทางหนึ่ง แต่เกษตรกรส่วนใหญ่ยังอยู่ในฐานะที่ยากจน สาเหตุสำคัญเนื่องมาจาก เกษตรกรขาดความรู้พื้นฐานจนไม่อาจนำความรู้และเทคโนโลยีใหม่มาใช้ได้ ซึ่งเป็นผลมาจากการ ขาดแคลนปัจจัยทุน ดังนั้นภาครัฐจึงได้ดำเนินมาตรการหลายอย่างเพื่อช่วยเหลือภาคเกษตร ที่ สำคัญคือนโยบายสินเชื่อชนบท ซึ่งเป็นการบังคับให้มีการจัดสรรสินเชื่อจากสถาบันการเงินไปสู่ ภาคเกษตรมากขึ้น

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้จึงต้องการคำตอบว่า สินเชื่อชนบทมีบทบาทสำคัญมากน้อยเพียงไรต่อ การเจริญเติบโตของภาคเกษตรของประเทศไทยหรือมีปัจจัยอื่นที่มีบทบาทสำคัญมากกว่า และหา ข้อสรุปเชิงนโยบายที่อาจเป็นประโยชน์ต่อภาครัฐต่อไป ทั้งนี้ในการศึกษาจะพิจารณาทั้งในกรณี ของระดับประเทศ พื้นที่ภาคเหนือ และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เปรียบเทียบกัน เพื่อให้ผลการ ทดสอบแบบจำลองมีความชัดเจนมากขึ้น โดยศึกษาเฉพาะข้อมูลในช่วงปี พ.ศ. 2527-2539

ผลการศึกษาพัฒนาการของสินเชื่อชนบทและนโยบายสินเชื่อชนบทที่มีต่อการผลิต ของภาคเกษตรไทยในช่วงปี 2527-2539 พบว่าปริมาณสินเชื่อชนบทในปี 2539 เพิ่มขึ้นเกือบ 7 เท่าตัวจากปี 2527 อันเนื่องมาจากมาตรการของรัฐที่กำหนดให้ธนาคารพาณิชย์ขยายสินเชื่อ ชนบทเป็นสัดส่วนกับเงินฝาก ผลที่ตามมาคือ สัดส่วนสินเชื่อชนบทต่อผลผลิตมวลรวมภาคเกษตร เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องจากร้อยละ 43.5 ในปี 2527 เป็นร้อยละ 200.9 ในปี 2539 สะท้อนให้เห็นว่า เศรษฐกิจชนบทพึ่งพาการเงินมากขึ้นและใช้สินเชื่อในการผลิตภาคเกษตรสูงขึ้น อย่างไรก็ตาม การ กระจายตัวของสินเชื่อชนบทในภูมิภาคยังไม่เสมอภาคเท่าใดนัก เพราะแม้ว่าสินเชื่อชนบทในภาค เหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือจะมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น แต่สัดส่วนสินเชื่อชนบทในทั้ง 2 ภาค เมื่อ เทียบกับทั้งประเทศแล้วกลับมีแนวโน้มลดลง แสดงว่าสินเชื่อชนบทยังกระจุกตัวอยู่ในส่วนกลาง

ส่วนสำคัญที่สุดของการศึกษานี้คือ การศึกษาถึงบทบาทของสินเชื่อชนบทที่มีต่อการ ผลิตภาคเกษตร โดยได้นำปัจจัยการผลิตอื่นอีก 3 ปัจจัยมาพิจารณาประกอบด้วย ได้แก่ ปริมาณ น้ำฝน แรงงานเกษตร และพื้นที่ชลประทาน โดยอาศัยการวิเคราะห์ฟังก์ชันการผลิตที่อยู่ในรูปของ Cobb-Douglas ซึ่งถูกประมาณด้วยวิธีการ Ordinary Least Squares (OLS) นอกจากนี้ยังศึกษา ถึงแหล่งที่มาของการเจริญเติบโตของภาคเกษตรด้วยว่ามีผลเนื่องมาจากปัจจัยใดเป็นสำคัญ โดย อาศัยแนวคิด Growth Accounting Framework เป็นพื้นฐาน

ผลการประมาณการค่าความยืดหยุ่นของปัจจัยการผลิตทั้ง 4 ปัจจัยที่กล่าวข้างต้น ปรากฏว่า ในช่วงปี 2527-2539 พื้นที่ชลประทานมีค่าความยืดหยุ่นสูง ซึ่งมีความสำคัญต่อการเพิ่มขึ้นของผลผลิตภาคเกษตรในระดับประเทศ ส่วนในกรณีของภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีความเหมือนกันคือ แรงงานเกษตรมีค่าความยืดหยุ่นสูง จึงมีความสำคัญต่อการเพิ่มขึ้นของผลผลิตภาคเกษตรมากที่สุด และพื้นที่ชลประทานมีความยืดหยุ่นรองลงมา ทั้งนี้เป็นที่น่าสังเกตว่าสินเชื่อชนบทมีค่าความยืดหยุ่นต่ำกว่าจึงส่งผลน้อยกว่าปัจจัยอื่นๆ ต่อความเจริญเติบโตของภาคเกษตรทั้งในภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

อย่างไรก็ดี ในการศึกษาพบว่าในช่วงปี 2527-2539 ภาคเกษตรไทยทั้งระดับประเทศ ภาคเหนือ และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีความเจริญเติบโตโดยเฉลี่ยในอัตราร้อยละ 3.8 ร้อยละ 1.5 และร้อยละ 2.0 ตามลำดับ และเมื่อวิเคราะห์แหล่งที่มาของการเจริญเติบโตของภาคเกษตร (Contributions to Agricultural Growth) ในช่วงปี 2527-2539 พบว่า ในกรณีของระดับประเทศ สินเชื่อชนบทมีส่วนสนับสนุน (Contribution) ต่อการเจริญเติบโตของภาคเกษตรมากที่สุดคือ ร้อยละ 79.4 ส่วนกรณีของภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พื้นที่ชลประทานมีส่วนสนับสนุน (Contribution) ต่อการเจริญเติบโตของภาคเกษตรมากที่สุดคือ ร้อยละ 65.5 และร้อยละ 81.6 ตามลำดับ ในขณะที่สินเชื่อชนบทมีส่วนสนับสนุนต่อการเจริญเติบโตของภาคเกษตรในทั้ง 2 ภาค ในลำดับรองลงมาคือ ร้อยละ 46.7 และร้อยละ 28.5 ตามลำดับ

ดังนั้น ผลการศึกษาจึงอาจสรุปได้ว่า ในช่วงเวลาที่ทำการศึกษา สินเชื่อชนบทมีบทบาทสำคัญต่อการเจริญเติบโตของภาคเกษตรไทยในระดับประเทศเป็นอย่างมาก ในขณะที่พื้นที่ชลประทานถือเป็นปัจจัยที่มีส่วนสนับสนุนต่อการเจริญเติบโตของภาคเกษตรในภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือมากที่สุด ขณะที่สินเชื่อชนบทมีความสำคัญในระดับรองลงไป ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายก็คือ ภาครัฐควรจะต้องส่งเสริมในเรื่องของระบบชลประทานและการจัดการน้ำให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น เพื่อให้มีน้ำเพียงพอต่อการเพาะปลูกพืชผลในภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และให้ความสำคัญในการสนับสนุนสินเชื่อชนบทในทั้ง 2 ภาคในระดับรองลงไป อย่างไรก็ดี ในระดับประเทศนั้น ภาครัฐยังคงให้ความสำคัญต่อการส่งเสริมสินเชื่อชนบท เพราะยังคงมีส่วนสำคัญต่อการเจริญเติบโตของภาคเกษตรในระดับมหภาค แต่เนื่องจากธนาคารพาณิชย์มีต้นทุนสูงกว่าและความสามารถของบุคลากรจำกัดในการอำนวยความสะดวก ดังนั้น ในการสนับสนุนสินเชื่อชนบทจึงควรกระทำโดยการเพิ่มประสิทธิภาพขององค์กรสินเชื่ออื่น เช่น ธ.ก.ส. และสหกรณ์การเกษตรในท้องถิ่นให้มีบทบาทมากยิ่งขึ้น